

УДК 930.25(477.83)"18/19"

В. І. ДОЛІНОВСЬКИЙ*

ШТРИХИ ДО НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ЗЕМСЬКОГО АРХІВУ У ЛЬВОВІ

Розглянуто окремі аспекти наукової діяльності працівників Земського архіву у Львові (О. Бальцера, А. Прохаски, Г. Полячківни, К. Малечинського, В. Гейноша) – викладацьку роботу в університетах та співпрацю з науковими інституціями. Особливу увагу приділено участі архівістів у діяльності Історичного товариства, Товариства для підтримки польської науки, Наукового товариства у Львові, Академії наук у Кракові та Геральдичного товариства у Львові.

Ключові слова: Земський (Бернардинський) архів; архівісти; викладацька діяльність; університет; наукові товариства.

Поява у другій половині XIX ст. історичних архівів та поступове перетворення їх у наукові установи сприяли залученню до праці в них висококваліфікованих кадрів, зокрема істориків чи правників, предметом наукових зацікавлень яких були не лише історія чи право, але й архівістика¹. Дослідник Є. Мотилевич говорить про утворення осередку висококваліфікованих істориків, які працювали в архівах і відзначилися високою науковою і дидактичною активністю². Яскравим прикладом цього є Земський (Бернардинський) архів у Львові, що став справжнім центром наукових досліджень, на чолі якого стояли професори Львівського університету К. Ліске та О. Бальцер, багаторічними ж співробітниками були видатні науковці А. Прохаска та Г. Полячківна, а згодом К. Малечинський та В. Гейнош. Окрім виконання професійних обов'язків, пов'язаних із виявленням, зберіганням та опрацюванням архівних документів, а також організацією їх доступу й використання, ці архівісти вели активну науково-дослідну і археографічну (видавничу) діяльність, завдяки їй займаючи поважне місце серед представників львівського історичного середовища (тобто тих, які щонайменше кілька років працювали і проживали у Львові, опублікували кілька наукових праць або хоча б одну значну)³. Тому зовсім небезпідставним у такому випадку є твердження дослідниці Й. Пісулінської про те, що львівські архіви загалом і Земський зокрема, були місцем роботи істориків з широкими дослідницькими зацікавленнями⁴.

---

* *Доліновський Володимир Іванович* – архівіст відділу давніх актів Центрального державного історичного архіву, м. Львів.

Одним із проявів виняткової наукової активності архівістів було вдале поєднання професійної роботи в архіві з викладацького та дослідницькою діяльністю в університетах.

Наочним прикладом цього є діяльність О. Бальцера, який на момент отримання посади директора Бернардинського архіву у 1891 р. викладав у Львівському університеті як звичайний професор (*profesor zwyczajny*) польського права (від 1890 р.)⁵. На думку З. Войцеховського, його професура була своєрідним переломом у викладанні даного курсу, оскільки раніше він поєднувався з кафедрами інших предметів, і лише О. Бальцер став першим винятковим професором історії польського права⁶. Крім того, він читав окремі лекції з історії польського кримінального права (цьому предметові присвятив особливу увагу на початках своєї наукової діяльності), а почавши від 1894–1895 академічного року, отримав лекції з історії устрою Австрії⁷. Виданий ним підручник з даного курсу⁸ отримав високу оцінку істориків⁹.

Славу знаного професора університету О. Бальцеру приніс семінар з історії польського права (на думку дослідниці Т. Гошко, один із найкращих у Європі)¹⁰, який він вів упродовж 44 років (1888–1932) і завдяки якому виховав чимало учнів, у майбутньому поважних науковців (істориків права, мистецтва, правників, геральдистів, економістів), професорів університетів, працівників архівів і бібліотек, державних службовців. З. Войцеховський назвав їх “Школою Бальцера”¹¹. Проте, на думку П. Домбковського, це було щось більше, ніж школа, а саме – “Братство чи рід Бальцера”¹². Найкращі з учнів отримували посаду апліканта в архіві, де, виконуючи обов’язки, які доручив їм директор, і працюючи з документами архіву, готувалися до подальшої наукової діяльності¹³. Активними учасниками семінару і відповідно аплікантами були всі працівники Бернардинського архіву. Прикладом є Г. Полячківна, яка записалася на семінар у літньому півріччі 1906 р. й інтенсивно працювала кілька років¹⁴.

Про високу популярність семінару свідчать дані про кількість його учасників. У 1888–1894 рр. вона коливалася в межах 20 осіб, пізніше – досягала і 40 студентів¹⁵. Втім кількість охочих кандидатів була набагато більшою. Саме через це О. Бальцер з часом увів певні обмеження в організації семінару, відповідно до яких його учасники поділялися на дійсних членів, які мали всілякі права і обов’язки (право подання наукових праць і обов’язок відвідувати засідання), і т. зв. вільних слухачів (*hospitant*). Кількість перших становила 25, других – 10 осіб відповідно¹⁶. Загальний список учнів, складений П. Домбковським, налічував 58 прізвищ (сюди входили тільки найвидатніші)¹⁷.

З часу отримання кафедри О. Бальцер брав активну участь у житті університету. У 1888 р. увійшов до складу екзаменаційної комісії судового, а згодом і правничо-історичного факультету; у 1900 р. став

віще-головою цієї комісії, а в 1915 р. – головою. Багаторазово обирався до Академічного Сенату, двічі (1892–1893 і 1913–1914 рр.) виконував функції декана правничого факультету, у 1895–1896 рр. був ректором Львівського університету¹⁸. На посаду ректора його обрали також у 1917 р., однак від неї вчений відмовився, бажаючи присвятити себе виключно науковій роботі¹⁹. Титули доктора *honoris causa* вченому надали університети: Львівський (1903), Карловий у Празі (1909), Варшавський (1921), Познанський (1926), Університет ім. Стефана Баторія у Вільно (1928)²⁰.

В університетській адміністрації О. Бальцер підтримував ідею створення нових кафедр і закладів, а також працевлаштування на вже існуючих кафедрах і університетських посадах висококваліфікованих кандидатів. При тому не обмежувався лише правничим факультетом, а цікавився також справами філософського факультету і університетської бібліотеки. У 1911 р. започаткував утворення на правничому факультеті другої кафедри історії польського права, де вивчалось польське судове право (кафедру було утворено лише у 1919 р., і очолив її П. Домбковський). Заслугою історика було також утворення в університеті кафедр римського права та етнології²¹. Утворення кафедри порівняльної (*porównawczej*) історії права слов'янських країн не вдалося реалізувати через відсутність відповідного кандидата на посаду її завідувача²².

Приклад директора архіву наслідували його колишні учні, а згодом колеги-архівісти. К. Малечинський, отримавши у 1929 р. габілітацію з допоміжних історичних дисциплін у Львівському університеті²³ на підставі праці *Studia nad dyplomami i kancelarią Odonica i Laskonogiego 1202–1239*²⁴, у 1929–1939 рр. як доцент читав там лекції з дипломатики (*“Dyplomy i kancelaria Łokietka, jako wstęp do metodologii dyplomatyki specjalnej”*, *“Dyplomatyka cesarska wieków średnich”*, *“Dyplomatyka papieska”*, *“Zarys dyplomatyki polskiej”*), а також палеографії, хронології та нумізматики²⁵.

Габілітацію з польського права у Львівському університеті у 1936 р. отримав і В. Гейнош на підставі праці *Zagadnienie niewoli na Rusi Czerwonej pod koniec średniowiecza w świetle stosunków prawnych Polski i krajów sąsiedzkich*²⁶. Отримавши ступінь доцента, викладав в університеті у 1937–1939 рр.²⁷

Намагання Г. Полячківни отримати право на габілітацію з допоміжних історичних наук у Львівському університеті виявилися невдалими. Спочатку через позицію керівника Закладу допоміжних історичних наук університету у 1920–1930 рр. Я. Птасьніка (у листі до С. Закжевського з Риму 8 лютого 1926 р. писав, що Г. Полячківна може габілітуватися з геральдики і сфрагістики, але не допоміжних наук – мала б займатися каталогізацією печаток зі збірок Болеслава Подча-

шинського)²⁸, а згодом через відхилення Радою гуманістичного факультету університету пропозиції комісії про допущення її до захисту (23 січня 1929 р.)²⁹. Успіхом завершилася лише спроба габілітації у Познанському університеті. У 1930 р. Г. Полячківна, відповідно до ухвали Ради гуманістичного факультету місцевого університету і на підставі представлених наукових праць й габілітаційної доповіді *Geneza orla piastowskiego* (виступ відбувся 4 грудня 1929 р.³⁰, саме цим дирекція архіву пояснювала її відсутність на роботі³¹) була габілітована доцентом цього факультету³². Відтоді кожного року у квітні–травні (у третьому весняному триместрі, відповідно до тодішнього поділу академічного року) мала там цикл лекцій і практичних занять з хронології, сфрагістики, геральдики та генеалогії³³. Свій побут у Познані, підготовку до лекцій в тамтешньому архіві описала в одному з листів до О. Бальцера від 7 травня 1932 р.³⁴

Не склалося з професійною викладацькою кар'єрою у багаторічного працівника архіву А. Прохаски. Його спроби отримати посаду на кафедрі загальної історії Львівського університету, яка стала вакантною після смерті К. Ліске у 1891 р., виявилися невдалими. У 1921 р. йому надано звання почесного доктора філософії Львівського університету³⁵, а наприкінці 1920-х рр. він відмовився від пропозиції очолити кафедру середньовічної історії у Люблінському католицькому університеті, мотивуючи своє рішення небажанням обмежувати обсяги своєї наукової роботи³⁶.

Про наукову активність львівських архівістів свідчила також їхня участь у діяльності численних наукових товариств та інституцій.

Важливі функції львівські архівісти виконували в **Історичному товаристві** (*Towarzystwo Historyczne*), створеному у 1866 р. з ініціативи Ф. Паппе (перше зібрання товариства відбулося 14 жовтня 1866 р.) з метою підтримки розвитку історичних наук³⁷. До складу обраної Управи (керівного органу) товариства ввійшли К. Ліске (голова), О. Бальцер (1886–1891 рр. (за іншими даними – 1887–1890 рр.)³⁸) – секретар, а у 1900–1904 рр. – віце-голова), Л. Фінкель (секретар редакційного комітету); редакцію офіційного друкованого органу Історичного квартальника (*Kwartalnik Historyczny*) очолив К. Ліске (після його смерті у 1891 р. цю посаду обійняв О. Бальцер), а членом Управи і редакційного комітету був А. Прохаска (у 1886–1887 рр. згадується також на посаді скарбника)³⁹. Крім того, на загальних зборах товариства 14 червня 1924 р. О. Бальцер і А. Прохаска отримали звання його почесних членів⁴⁰.

О. Бальцер очолював також комітет Історичного товариства, який відповідав за організацію з'їзду істориків, що мав відбутися у Львові у 1915 р. На засіданнях комітету ухвалено основну програму з'їзду, предметом якого мало стати обговорення історії Польщі від найдавніших часів до сучасності (особлива увага приділялася періоду після поділів

Речі Посполитої) з урахуванням всіх напрямів наукових досліджень та історіографії останніх років. У травні 1914 р. розіслано відозву з'їзду та запрошення і отримано близько 30 відгуків⁴¹. Однак початок війни звів усі старання нанівець.

Львівські архівісти брали активну участь у дискусіях на засіданнях товариства, виступали з доповідями, що стосувалися їх наукових досліджень: О. Бальцер з генеалогії (*Genealogia Piastów*), А. Прохаска – історії Польщі XIV–XV ст.⁴². Директор архіву представив також доповідь "W przededniu odnowienia Królestwa Polskiego w roku 1295" (8 лютого 1919 р.)⁴³.

У 1914–1924 рр. членами Історичного товариства стали майбутні працівники архіву, а тоді ще студенти університету: Г. Полячківна (7 липня 1920 р.)⁴⁴, К. Малечинський і В. Гейнош⁴⁵ (у 1934–1937 рр. був членом Ревізійної комісії (контролювала фінанси), а з 1937 р. і згодом з 1939 р. – секретарем Головного управління (*Zarządu Głównego*) товариства)⁴⁶. Зокрема, Г. Полячківна ввійшла до складу редакційного комітету Історичного кварталника⁴⁷, а К. Малечинський узявся до видання індексу часопису (укладений покійним М. Рутковським): доповнив бібліографічні дані, систематизував і уніфікував предметний покажчик, переробив і доповнив алфавітні покажчики авторів статей і рецензованих праць⁴⁸. Крім того, К. Малечинський вів у Історичному кварталнику загальну бібліографію⁴⁹. Проте одним з найважливіших завдань товариства, що виникало з потреб науки, було перевидання *Bibliografii historii polskiej* Л. Фінкеля. До складу редакційної комісії входив К. Малечинський. Йому було доручено підготовку першого тому видання (джерела і допоміжні історичні науки), до роботи над яким він узявся у липні 1928 р.⁵⁰ Про його роботу над виданням писала Г. Полячківна в листі до О. Бальцера від 30 вересня 1928 р.⁵¹ Доручення К. Малечинському такого складного завдання, яким була підготовка перевидання, свідчило про високу оцінку його наукової кваліфікації в історичному середовищі. Після завершення роботи підготовлений до видання том був представлений комісії, що мала визначити готовність його до публікації, але у ході обговорення було отримано багато критичних зауважень (за пропозицією Є. Барвінського, видрукувані зошити перевидання треба було взагалі "вилучити з обігу", завершення тому відкласти, а доручити цю справу комусь іншому, наприклад Ф. Погорецькому). Справа з перевиданням *Bibliografii* тривала і в наступні роки, з долученням до роботи, крім К. Малечинського, також Т. Модельського і певного кола фахівців і завершилась лише у 1937 р.⁵² Довготривала праця увінчалася успіхом – було опубліковано чотири зошити I тому видання⁵³.

З ініціативи О. Бальцера у 1900 р. було порушено питання про створення **Товариства для підтримки польської науки** (*Towarzystwo dla*

Popierania Nauki Polskiej). У меморіалі *W sprawie założenia Towarzystwa dla Popierania Nauki Polskiej* він представив основні завдання інституції та способи їх реалізації. Діяльність товариства спрямовувалась на матеріальну підтримку наукових досліджень – виділення стипендій молодим дослідникам, надання дотацій науковим колективам, що вели археологічні та етнографічні дослідження, фінансування поїздок вчених до закордонних архівів і бібліотек, організацію наукових експедицій, фінансування наукових публікацій та джерельних видавництв⁵⁴.

На запрошення директора Бернардинського архіву 7 і 10 грудня 1900 р. відбулася зустріч представників найвідоміших львівських наукових та культурних інституцій, на якій розглянуто проект статуту товариства і підписано акт про його створення. Організаційні питання мав вирішувати т. зв. Особливий комітет (*Komitet Ścisłiejszy*), до складу якого ввійшов і сам О. Бальцер⁵⁵.

Згодом на загальних зборах 26 березня 1901 р. обрано Управу товариства, головою якої став А. Малецкий, віце-головою – О. Бальцер (однак саме він фактично керував роботою інституції), секретарем – П. Домбковський⁵⁶. До складу Управи входив також А. Прохаска⁵⁷. Головою товариства О. Бальцер став у 1912 р.⁵⁸ (за іншими даними у 1913 р.⁵⁹), обіймаючи цю посаду до моменту реорганізації його у Наукове товариство у 1920 р.⁶⁰

Діяльність товариства, внаслідок обмежених фінансових можливостей, спрямовувалась здебільшого в археографічному напрямі. Великі праці вирішено видавати як окремі публікації, для менш об'ємних праць створено видавництво *Archiwum Naukowe*, характер роботи якого було окреслено ухвалою Відділу від 15 листопада 1905 р. Воно складалося з двох розділів – гуманітарно-філологічного і математично-природничого⁶¹. Загалом накладом товариства з'явилося 64 наукових праць у 69 томах (наприклад, низка публікацій П. Домбковського)⁶². Члени товариства свої наукові праці виголошували також на засіданнях інституції у формі доповідей. Наприклад, у 1909 р. П. Домбковський представив *Charakterystykę prawa prywatnego polskiego*, О. Бальцер у 1908 р. – *Rozwój urzędzeń społecznych i państwowych*, а у 1910 р. – *Chronologię najstarszych kształtów wsi słowiańskiej i polskiej*⁶³.

З ініціативи О. Бальцера у 1903 р. товариство започаткувало, організувало і упродовж всього періоду діяльності провадило збір книжок й грошей на створення громадських бібліотек у містах Галичини. В результаті багаторічної праці до 1917 р. зібрано 26 376 справ у 36 тис. томах, 216 атласів, 126 нот, 25 рукописів, 100 гравюр, 22 нумізмати (*numizmaty*)⁶⁴.

У 1914 р. фінансові справи інституції радикально змінилися. 16 лютого того ж року колекціонер творів мистецтва і меценат культури Б. Ожеховський виділив товариству 500 тис. корон⁶⁵, 25 березня

1916 р. – 60 тис. корон⁶⁶. Створена таким чином фундація його імені (згодом були створені ще дві – імені покійної дружини і батьків) сприяла реалізації видавничої програми товариства та його перетворенню у потужний науковий осередок. Капітал фундації товариства постійно збільшувався (через інфляційні процеси суми жертводавців часом коливалися від кількох мільйонів до кільканадцяти мільярдів марок та 80 тис. злотих)⁶⁷. Станом на 1919 р. на рахунку фундації було 1 145 195 корон⁶⁸, а у 1926 р. – близько 40 тис. доларів⁶⁹. Крім того, двоповерхову кам'яницю у Львові (вул. Hoffmana – сучасна вул. А. Чехова) вартістю понад 100 тис. корон товариству пожертвував інженер-технолог В. Гоздовський⁷⁰, а крайовий адвокат зі Станіславова Я. Вежбовський у 1918 р. зробив товариство своїм універсальним спадкоємцем, пожертвувавши також 9745 корон готівкою⁷¹. Усіх трьох меценатів було зараховано до засновників Наукового товариства у Львові, а Б. Ожеховичу правничий факультет Львівського університету надав титул доктора права *honoris causa* (1923)⁷² і на його пошану було видано збірник наукових праць⁷³. Той же Б. Ожехович згідно із заповітом від 31 липня 1927 р. залишав товариству свій маєток Кальників (*Kalników*) у Мостиському повіті (за винятком невеликого річного утримання, яке мало виплачуватися вдові Ожеховича Марії, у власність якої переходив також палац у Кальникові)⁷⁴. Проте, очевидно, між вдовою і товариством виникли певні непорозуміння, оскільки вона у листі до О. Бальцера скаржилася на безпідставні звинувачення її у переслідуванні та утиску інституції з боку уповноваженого товариства юриста Червінського⁷⁵.

Задовго до цих подій 8 жовтня 1919 р. прийнято ухвалу про реорганізацію товариства. Статут нової організації – **Наукового товариства** (*Towarzystwo Naukowe*) – опрацював О. Бальцер. Обговорення проекту статуту відбувалося на двох засіданнях Управи товариства 12 і 19 лютого 1920 р., а внесені до нього відповідні поправки і доповнення запропоновано до розгляду окремо скликаній конференції членів Польської академії наук, що мешкали у Львові. На зібраннях конференції 27 лютого і 5 березня того ж року відбулося нове обговорення і редагування проекту статуту, останній виправлений варіант якого подано для затвердження на загальних зборах Товариства підтримки польської науки 20 березня, де він був одноголосно ухвалений. Остаточне затвердження новий статут отримав на підставі рескрипту Намісництва у Львові від 12 квітня 1920 р.⁷⁶

Товариство поділялося на три відділи: філологічний, історико-філософський, математично-природничий. Головою товариства був обраний О. Бальцер, функції генерального секретаря виконував П. Домбковський⁷⁷. З отриманням посади голови товариства у директора архіву з'явилося багато нових обов'язків: видавничі і адміністративна діяльність інституції, зокрема перегляд рукописів до друку та їх редагування, а також репрезентація товариства назовні⁷⁸.

До Наукового товариства належали всі львівські архівісти. В історико-філософському відділі О. Бальцер вів дослідження з історії права і устрою Польщі (подібною тематикою займався П. Домбковський), А. Прохаска розробляв проблематику нової історії Польщі, Г. Полячківна провадила дослідження з геральдики, К. Малечинський опрацьовував історію середньовічної Польщі і проблеми, пов'язані з нею, В. Гейнош вивчав історію польського і європейського права⁷⁹. Загалом за 1920–1939 рр. відбулося 179 засідань відділу, на яких заслухано 240 доповідей (найбільше з історії права)⁸⁰, а активними доповідачами були працівники Земського архіву. Зокрема, кустош архіву Г. Полячківна виступила з доповідями *Księga bracka św. Krzysztofa na Arlbergu w Tyrolu [Rękopis Archiwum państwowego w Wiedniu nr. 473]* (11 листопада 1930 р.) і *Z zagadnień genezy godel dynastycznych* (27 жовтня 1931 р.), архівіст К. Малечинський – *Wpływy obce na dokument polski XII wieku* (24 червня 1930 р.), *O formularzach obcych w Polsce wcześniejszego średniowiecza* (13 січня 1931 р.) і *Przymierze Kazimierza Wielkiego z Danią z r. 1350* (24 листопада 1931 р.), архівіст В. Гейнош – *Fragmety Iuris Ruthenici na Rusi Czerwonej pod koniec średniowiecza* (13 січня 1931 р.) і *Zagadnienia niewoli na Rusi Czerwonej u schyłku średniowiecza* (12 травня 1931 р.), *Przyczynek do sprawy stosunku chłopów do ziemi w dawnej Polsce* (8 березня 1932 р.)⁸¹.

У 1921–1925 рр. з дотації Міністерства віросповідання і освіти у Варшаві функціонувала спеціальна конкурсна фундація, яка була призначена для нагородження членів товариства за найкращі праці⁸². Нагороди (340.000 м.) удостоїлася Г. Полячківна за джерельне видання *Najstarsza księga sądowa wsi Trzeźniowa z lat 1419–1609*⁸³.

Львівські архівісти брали також участь у діяльності створеного у 1906 р. **Геральдичного товариства** (*Towarzystwo Heraldyczne*) у Львові (від 1926 р. – Польське геральдичне товариство у Варшаві). Головною метою товариства було дослідження проблем геральдики, генеалогії та суміжних дисциплін і публікація рукописних пам'яток, сфрагістичних, генеалогічних і геральдичних матеріалів, а також їх реєстрація та інвентаризація. До Управи товариства належала Г. Полячківна, яка також виконувала обов'язки секретаря (1909–1925 рр.)⁸⁴. Крім того, у 1908–1913 рр. вона була редактором Щорічника Геральдичного товариства (*Rocznik Towarzystwa Heraldycznego*)⁸⁵. Дослідник Р. Масик, характеризуючи діяльність товариства, не згадує про перебування архівістки на цих посадах. За його даними, вона спочатку була членом-кореспондентом товариства (з 1908 р.), а згодом чинним членом (з 1925 р.)⁸⁶. Про активну діяльність архівістки в товаристві свідчать її численні доповіді, з якими вона виступала на засіданнях, а також праці, наукові полеміки і рецензії, опубліковані у Геральдичному місячнику (*Miesięcznik Heraldyczny*). На загальному засіданні львівського відділення Гераль-

дичного товариства 21 лютого 1931 р. виголосила доповідь *Nobilitacya Bartłomieja Powsińskiego 1592 r.*⁸⁷, 15 березня 1932 р. – *Kilka uwag o freskach heraldycznych kaplicy w Kahlenbergu*, 1 грудня 1932 р. – *O t.zw. sakiewce św. Jadwigi*⁸⁸.

Як фахівець з геральдики Г. Полячківна за дорученням товариства була членом комісії для розгляду воєводських гербів та оцінки геральдичних аспектів проекту нового герба Речі Посполитої (1928 р.)⁸⁹. Окрім цього, вона брала участь у роботі Комісії Ради при урядовому комісарі (*Rady przybocznej Komisarza Rządu*) для затвердження герба міста Львова (1930), а також комісії для оцінки деяких сфальсифікованих документів, переданих Капітульному і Державному архівам у Львові (1936 р.)⁹⁰.

До почесних членів Геральдичного товариства належав О. Бальцер (з 1908 р.)⁹¹. А. Прохаска спочатку був членом-кореспондентом (з 1909 р.), згодом чинним (з 1913 р.) і почесним членом (з 1925 р.)⁹². У 1925 р. А. Прохаска згадується також на посаді віце-голови товариства⁹³. Однак, на думку дослідниці А. Залеської-Барчевської, вони не брали активної участі у роботі товариства⁹⁴.

Львівські архівісти співпрацювали також з **Академією наук** у Кракові (після реорганізації у 1927 р. – Польська академія наук). А. Прохаска спочатку був членом-кореспондентом Академії (з 1891 р.), а згодом і її чинним членом (1928 р.)⁹⁵, О. Бальцер – членом-кореспондентом (1888 р.)⁹⁶, а з 1900 р. – чинним членом історично-філософського відділу⁹⁷. У 1897 р. він отримав від Академії наук нагороду ім. Барчевського (1000 гульденів) за історичні дослідження (працю *Genealogia Piastów*)⁹⁸, а в 1920 р. – нагороду ім. Еразма і Анни Єжмановських⁹⁹. 15 грудня 1926 р. членом Історичної комісії Академії обрана Г. Полячківна¹⁰⁰, у 1927 р. до діяльності Академії приєднався також К. Малечинський¹⁰¹.

З 1 лютого по 30 червня 1928 р. (за іншими даними у травні–червні 1928 р.)¹⁰² К. Малечинський за дорученням Академії наук брав участь в Римській експедиції і з метою пошуку архівних та бібліотечних матеріалів для V тому видання *Monumenta Poloniae Vaticana* працював у Ватиканському архіві¹⁰³. Під час перебування у Римі підготував статтю про організацію італійських архівів (службове доручення головного директора державних архівів С. Пташицького)¹⁰⁴, яка згодом була опублікована¹⁰⁵.

Участь у Римській експедиції брала також Г. Полячківна (16 лютого–15 липня 1930 р.), досліджуючи у Ватиканському архіві матеріали щодо відносин Польщі з папською курією за часів пап: Інокентія VII, Григорія XII, Олександра V, Іоанна XXIII¹⁰⁶.

Окрім згаданих наукових товариств, у діяльності яких львівські архівісти брали найактивнішу участь, вони були членами інших наукових інституцій. Наприклад, О. Бальцер, за даними дослідника Р. Новаць-

кого, був членом 23 польських і закордонних наукових інституцій¹⁰⁷. Зокрема, членом Академії наук у Софії і Загребі (дослідники не подають дати отримання членства)¹⁰⁸, дійсним членом Академії наук у Празі (1899 р.), членом-кореспондентом Академії наук у Петербурзі (1909 р.), дійсним членом Історичного товариства Петербурзького університету (1892 р.), Імператорського археологічного товариства у Москві (1894 р.), Королівського наукового товариства у Празі (1901 р.), Товариства історії і старожитностей російських у Москві (1904 р.), почесним членом Національного музею у Рапперсвілі (1898 р.) і Товариства приятелів наук у Познані (1916 р.), дійсним членом Наукового товариства у Варшаві (1917 р.)¹⁰⁹, почесним членом Товариства приятелів наук у Вільно (1924 р.)¹¹⁰, членом Крайового грона консерваторів Східної Галичини (1917–1922 рр.)¹¹¹, дійсним членом історико-філософської секції Наукового товариства ім. Т. Шевченка (від 26 квітня 1926 р.)¹¹², Товариства приятелів Оссолінеуму (1927 р.)¹¹³. Крім того, О. Бальцер був членом організованої 9 листопада 1894 р. державної Архівної Ради у Відні (1908–1918 рр.), а з 1919 р. входив до складу Архівної Ради у Варшаві¹¹⁴. У рамках останньої у 1923 р. опрацював кілька проектів з архівної справи, зокрема щодо нового закону про державні архіви¹¹⁵, архівних положень, розпорядження про архівні оплати (за це 25 травня 1928 р. був нагороджений Золотим хрестом заслуг)¹¹⁶. А. Прохаска був також членом Товариства старожитності в Москві, Литовського товариства у Вільно¹¹⁷, Г. Полячківна – членом австрійського Геральдичного товариства "Adler" у Відні (1928 р.), швейцарського Société Suisse d'heraldique (1928 р.), членом-кореспондентом Société Française d'heraldique et de sigillographie в Парижі (1937 р.)¹¹⁸.

Земський (Бернардинський) архів у Львові від початку своєї діяльності був науковою установою. Його висококваліфіковані працівники, окрім виконання професійних обов'язків, вели активну викладацьку роботу на університетських кафедрах (О. Бальцер, К. Малечинський і В. Гейнош – у Львівському університеті, Г. Полячківна – у Познанському). Архівісти були членами численних наукових товариств та інституцій, як польських, так й іноземних. На особливу увагу заслуговує їхня співпраця з Історичним товариством, Товариством для підтримки польської науки та Науковим товариством у Львові, Академією наук у Кракові та Геральдичним товариством у Львові.

¹ Долиновський В. І. Формування особового складу працівників Земського архіву у Львові (1919–1933 рр.) // Архіви України. – 2010. – № 5. – С. 78.

² Motylewicz J. Środowisko historyczne archiwów lwowskich w latach 1870–1939 // Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w. / pod red. J. Maternickiego i L. Zaskilniaka. – Rzeszów, 2004. – Tom II. – S. 121, 127.

³ Matetrnicki J. Polskie szkoły historyczne we Lwowie w XIX w. // Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w. / pod red. J. Maternickiego i L. Zaskilniaka. – Rzeszów, 2004. – Tom II. – S. 121, 127.

kiego i L. Zaszkiłniaka. – Rzeszów, 2005. – Т. III. – S. 34; *Toczek A.* Środowisko historyków lwowskich i jego związki z krakowskim środowiskiem historycznym (1860–1918) // Львів: місто–суспільство–культура. Збірник наукових праць / За ред. О. Аркуші і М. Мудрого – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – Т. VI (Львів–Краків: діалог міст в історичній ретроспективі). – С. 307; *Winnicka H.* Lwowskie środowisko historyczne 1918–1939 // Środowiska historyczne II Rzeczypospolitej / praca zbiorowa pod red. J. Maternickiego. – Warszawa, 1990. – Cz. 5. – S. 123–124, 128–129.

⁴ *Pisulińska J.* Działalność historyków w polskich instytucjach naukowych Lwowa w okresie międzywojennym // Lwów: miasto–społeczeństwo–kultura. Studia z dziejów Lwowa / pod red. K. Karolczaka i Ł. T. Sroki – Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, 2010. – Т. VII (Urzędy, urzędnicy, instytucje). – S. 511.

⁵ Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДАЛ України), ф. 146 (Галицьке намісництво, м. Львів), оп. 4, спр. 4929, арк. 40; Rkps Ossolińskich. Sygn. 7709/III (Biblioteka Narodowa w Warszawie. Ms. 31773). S. 253; *Uruszczak W.* Oswald Balzer (1858–1933) // *Nation and History: Polish Historians from the Enlightenment to the Second World War* / edited by Peter Brock, John D. Stanlej and Piotr J. Wróbel. – Toronto-Buffalo-London, 2006. – P. 214.

⁶ *Wojciechowski Z.* Oswald Balzer // *Kwartalnik Historyczny.* – 1933. – Rocznik XLVII. – Т. 1. – S. 331.

⁷ *Zaleska-Barczewska A.* Działalność naukowa i wydawnicza Archiwum we Lwowie za czasów dyrekcji Oswalda M. Balzera (1891–1933). Praca magisterska napisana na UMK w Toruniu pod kierunkiem prof. H. Robótki. – Toruń, 2004. – S. 54.

⁸ *Balzer O.* Historia ustroju Austrii w zarysie. Wyd. 2, popr. i skróc. – Lwów: nakł. K. S. Jakubowskiego, 1908. – 511 s.

⁹ Див.: *Nowacki R.* Oswald Balzer (1858–1933). – Opole, 1998. – S. 42.

¹⁰ *Гошко Т.* Нариси з історії магдебурзького права в Україні (XV – поч. XVII ст.). – Львів: Афіша, 2002. – С. 215.

¹¹ *Wojciechowski Z.* Oswald Balzer ... – S. 415.

¹² Премówienie prof. dr. Przemysława Dąkowskiego, sekretarza generalnego Towarzystwa Naukowego // *Pamięci Oswalda Balzera.* – Lwów, 1934. – S. 27.

¹³ *Доліновський В.* Формування особового складу працівників Земського архіву у Львові ... – С. 79.

¹⁴ *Dąbkowski P.* Oswald Balzer. Życie i dzieła. (1858–1933). – Lwów, 1934. – S. 73.

¹⁵ *Nowacki R.* Oswald Balzer (1858–1933) ... – S. 44; *Nowacki R.* Wybitni uczeni Uniwersytetu Jana Kazimierza. Oswald Balzer (1858–1933) // *Rocznik Lwowski.* – Warszawa, 1999. – S. 10.

¹⁶ *Dąbkowski P.* Seminaryum prawa polskiego na uniwersytecie lwowskim // *Pokłosie z dwudziestu lat pracy naukowej. Zebrane 1897–1917.* – Lwów, 1917. – S. 85.

¹⁷ Премówienie prof. dr. Przemysława Dąkowskiego ... – S. 27.

¹⁸ Rkps Ossolińskich. Sygn. 7709/III (Biblioteka Narodowa w Warszawie. Ms. 31773). S. 253; *Bielińska M.* Balzer Oswald Marian (1858–1933) // *Słownik biograficzny archiwistów polskich.* Т. 1. (1918–1984) / oprac. M. Bielińska, I. Janusz-Biskupowa. – Warszawa-Łódź, 1988. – S. 29; *Nowacki R.* Oswald Balzer (1858–1933) ... – S. 44–45; Премówienie prof. dr. Przemysława Dąkowskiego ... – S. 28–29.

¹⁹ Przemówienie prof. dr. Przemysława Dąbkowskiego ... – S. 28; *Uruszczak W.* Oswald Balzer (1858–1933) ... – P. 215.

²⁰ *Гошко Т.* Нариси з історії магдебурзького права в Україні ... – С. 215; *Nowacki R.* Oswald Balzer – dyrektor Archiwum akt grodzkich i ziemskich we Lwowie // *Archeion*. – 2000. – Т. 101. – S. 62; *Wierzbicki A.* Oswald Balzer (1858–1933) // *Złota księga historiografii lwowskiej* / pod red. J. Maternickiego przy współpracy L. Zaszkiłniaka. – Rzeszów, 2007. – S. 256.

²¹ *Nowacki R.* Oswald Balzer (1858–1933) ... – S. 45–48; Przemówienie prof. dr. Przemysława Dąbkowskiego ... – S. 29–30.

²² *Zaleska-Barczewska A.* Działalność naukowa i wydawnicza Archiwum we Lwowie ... – S. 58.

²³ Rkps Ossolińskich. Sygn. 14968/III (Biblioteka Narodowa w Warszawie. Mf. 69780). S. 1; Protokół posiedzeń VII Sesji Rady Archiwalnej 28–29 marca 1930 r. Załączniki do protokołu // *Archeion*. – 1930. – Т. 8. – Dział urzędowy. – S. 16.

²⁴ *Małeczyński K.* Studia nad dyplomami i kancelarią Odonica i Laskonogiego, 1202–1239 – Lwów: Towarzystwo Naukowe, 1928. – 268 s. – (Archiwum Towarzystwa Naukowego we Lwowie. Dział 2; t. 4; z. 2).

²⁵ *Ciara S.* Nauki pomocnicze historii na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie w dobie II Rzeczypospolitej // *Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w.* / pod red. J. Maternickiego i L. Zaszkiłniaka. – Rzeszów, 2007. – Т. V. – S. 406.

²⁶ *Hejnosz W.* Zagadnienia niewoli na Rusi Czerwonej pod koniec średniowiecza w świetle stosunków prawnych Polski i krajów sąsiednich. – Lwów: nakł. Towarzystwa Naukowego, 1933. – 208 s. – (Studia nad Historją Prawa Polskiego. Т. XIV. Zesz. 1).

²⁷ *Лисовська Є.* Гейнош Войцех // *Українські архівісти (XIX–XX ст.): Бібліографічний довідник.* Упоряд.: І. Б. Матяш, С. Л. Зворський, Л. Ф. Приходько та ін. – К., 2007. – С. 132; *Ciesielecka K.* Hejnosz Wojciech // *Słownik biograficzny archiwistów polskich. Т. 1. (1918–1984)* / oprac. M. Bielińska, I. Janusz-Biskupowa. – Warszawa-Łódź, 1988. – S. 81.

²⁸ Rkps Ossolińskich. Sygn. 7348/II (Biblioteka Narodowa w Warszawie. Mf. 30424). S. 200; *Ciara S.* Helena Polaczkówna (1881–1942) – historyk, kustosz Archiwum Bernardyńskiego we Lwowie // *Znani i nieznani międzywojennego Lwowa. Studia i materiały.* Red. L. Michalska-Bracha, M. Przeniosło. – Kielce, 2009. – Т. 2. – S. 59; *Ciara S.* Nauki pomocnicze historii ... – S. 398.

²⁹ Rkps Ossolińskich. Sygn. 7687/II. (Biblioteka Narodowa w Warszawie. Mf. 31743). S. 289; *Ciara S.* Helena Polaczkówna ... – S. 60.

³⁰ Rkps Ossolińskich. Sygn. 7687/II. (Biblioteka Narodowa w Warszawie. Mf. 31743). S. 311; *Ciara S.* Helena Polaczkówna ... – S. 61.

³¹ ЦДІАЛ України, ф. 145 (Земський архів у Львові), оп. 1, спр. 260, арк. ы60.

³² Protokół posiedzeń VII Sesji Rady Archiwalnej 28–29 marca 1930 r. ... – S. 16.

³³ *Ciara S.* Helena Polaczkówna ... – S. 62.

³⁴ Rkps Ossolińskich. Sygn. 7687/II. (Biblioteka Narodowa w Warszawie. Mf. 31743). S. 431–432.

³⁵ ЦДІАЛ України, ф. 139 (Прохаска Антоній, історик-архівіст), оп. 1, спр. 34, арк. 68, 70–73; спр. 35, арк. 26

³⁶ *Ciara S.* Antoni Prochaska (1852–1930) // *Złota księga historiografii lwowskiej* / pod red. J. Maternickiego przy współpracy L. Zaszkiłniaka. – Rzeszów,

2007. – S. 232; *Zaleska-Barczewska A.* Działalność naukowa i wydawnicza Archiwum we Lwowie ... – S. 59.

³⁷ *Samsonowicz H.* Wokół idei i koncepcji Polskiego Towarzystwa Historycznego // *Polskie Towarzystwo Historyczne 1866–1986. Zbiór studiów i materiałów* / pod red. Stefana K. Kuczyńskiego. – Wrocław–Warszawa–Kraków, 1990. – S. 9–10.

³⁸ *Wasilewska E.* *Polskie Towarzystwo Historyczne* // *Słownik polskich towarzystw naukowych* / red B. Sordylowa. – Warszawa, 1990. – T. 2. – Cz. 1. – S. 131.

³⁹ *Kondracki T.* *Polskie Towarzystwo Historyczne w latach 1918–1939.* – Toruń, 2006. – S. 9; *Kondracki T.* Ksawery Liske i początki Polskiego Towarzystwa Historycznego // *Polskie Towarzystwo Historyczne 1866–1986 ...* – S. 80; *Kondracki T.* *Polskie Towarzystwo Historyczne w latach 1886–1986. Kalendarium* // *Ibid.* – S. 298–299; *Kondracki T.* Wykaz działaczy szczebla centralnego Polskiego Towarzystwa Historycznego za okres 1886–1986 // *Ibid.* – S. 338, 340; *Toczek A.* Lwów – historycy w działalności towarzystw naukowych miasta (1867–1918) // *Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w.* / pod red. J. Maternickiego i L. Zaskilniaka. – Rzeszów, 2007. – T. V. – S. 212.

⁴⁰ *Ciara S.* Antoni Prochaska (1852–1930) ... – S. 233; *Hejnosz W.* Ś. p. Dr. Antoni Prochaska // *Ateneum Wileńskie.* – 1930. – R. VII. – Zesz. 3–4. – S. 977; *Kondracki T.* *Polskie Towarzystwo Historyczne w latach 1918–1939 ...* – S. 57.

⁴¹ Barwiński E. *Towarzystwo historyczne 1901–1914* // *Kwartalnik Historyczny.* 1937. R. LI. S. 40.

⁴² *Papée F.* *Towarzystwo Historyczne 1886–1900* // *Kwartalnik Historyczny.* 1937. R. LI. S. 9; *Zaleska-Barczewska A.* Działalność naukowa i wydawnicza Archiwum we Lwowie ... – S. 60.

⁴³ *Kondracki T.* *Polskie Towarzystwo Historyczne w latach 1918–1939 ...* – S. 28; *Modelski E. T.* *Towarzystwo Historyczne.* 1937. R. LI. S. 58.

⁴⁴ *Ibid.* – S. 25, 164–165.

⁴⁵ *Zaleska-Barczewska A.* Działalność naukowa i wydawnicza Archiwum we Lwowie ... – S. 61.

⁴⁶ *Kondracki T.* *Polskie Towarzystwo Historyczne w latach 1918–1939.* – S. 118, 119, 145, 149.

⁴⁷ *Ibid.* – S. 54.

⁴⁸ Index do *Kwartalnika Historycznego (1887–1922)* / zebrał ś. p. M. Rutkowski, uzupełnił i do druku przygotował K. Maleczyński. – Lwów: nakł. Polskiego Towarzystwa Historycznego, 1925. – 315 s.

⁴⁹ Див.: *Maleczyński K.* Bibliografja dzieł najważniejszych z dzieł z zakresu historii powszechnej średniowiecznej za lata 1914–1923 // *Kwartalnik Historyczny.* 1924. R. XXXVIII. S. 214–257, 514–526; *Iglot S., Maleczyński K.* Bibliografja historii powszechnej nowożytnej (1492–1871) za lata 1914–1924 // *Kwartalnik Historyczny.* 1925. R. XXXIX. S. 151–173, 375–396; *Maleczyński K.* Bibliografja historii polskiej za rok 1925 // *Kwartalnik Historyczny.* 1926. R. XL. S. 235–280; *Maleczyński K.* Bibliografja historii powszechnej za rok 1926 // *Kwartalnik Historyczny.* 1927. R. XLI. S. 663–690; *Maleczyński K.* Bibliografja historii powszechnej za rok 1927 // *Kwartalnik Historyczny.* 1928. R. XLII. S. 802–834.

⁵⁰ *Kondracki T.* *Polskie Towarzystwo Historyczne w latach 1918–1939 ...* – S. 226, 227; *Sierżęga P.* Kazimierz Tyszkowski (1894–1940). Z dziejów nauki polskiej w międzywojennym Lwowie. – Rzeszów, 2011. – S. 196, 199.

⁵¹ Rkps Ossolińskich. Sygn. 7687/II. (Biblioteka Narodowa w Warszawie. Ms. 31743). S. 274.

⁵² *Kondracki T.* *Polskie Towarzystwo Historyczne w latach 1918–1939 ...* – S. 228–241.

⁵³ *Finkel L.* Bibliografia historii polskiej. Wydanie drugie / uzupełnił K. Maleczyński. Lwów: nakł. Polskiego Towarzystwa Historycznego, 1931. T. I. Zesz. 1. S. 1–160; Zesz. 2. S. 161–320; Ibid. Lwów: nakł. Polskiego Towarzystwa Historycznego, 1935. T. I. Zesz. 3. S. 321–480; Ibid. Lwów: nakł. Polskiego Towarzystwa Historycznego, 1937. T. I. Zesz. 4. S. 481–564. У 1937 р. окремі зошити були опубліковані загальним виданням: *Finkel L.* Bibliografia historii polskiej. Wydanie drugie / uzupełnił K. Maleczyński. Lwów: nakł. Polskiego Towarzystwa Historycznego, 1937. T. I. 14, 564 s.

⁵⁴ *Balzer O.* W sprawie założenia Towarzystwa dla Popierania Nauki Polskiej. Dodatek do Kwartalnika Historycznego. 1900. R. 14. Zesz. 3. S. I–II; *Dąbkowski P.* Towarzystwo dla popierania nauki polskiej (1901–1906) // Pokłosie z dwudziestu lat pracy naukowej. Zebrane 1897–1917. Lwów, 1917. S. 74.

⁵⁵ *Zaleska-Barczewska A.* Działalność naukowa i wydawnicza Archiwum we Lwowie ... S. 62.

⁵⁶ *Dąbkowski P.* Towarzystwo dla popierania nauki polskiej ... – S. 76.

⁵⁷ *Korzon K.* Towarzystwo dla popierania nauki polskiej ... – S. 65.

⁵⁸ *Bielińska M.* Balzer Oswald Marian ... – S. 30.

⁵⁹ *Korzon K.* Towarzystwo dla popierania nauki polskiej // Słownik polskich towarzystw naukowych ... – S. 63; *Toczek A.* Lwów – historycy w działalności towarzystw naukowych miasta (1867–1918) ... S. 233.

⁶⁰ Rkps Ossolińskich. Sygn. 7709/III. (Biblioteka Narodowa w Warszawie. Ms. 31773). S. 255.

⁶¹ *Dąbkowski P.* Pogląd na rozwój i działalność Towarzystwa dla popierania nauki polskiej w pierwszym dziesięcioleciu jego istnienia (1901–1910) // Pokłosie z dwudziestu lat pracy naukowej ... – S. 80.

⁶² Przemówienie prof. dr. Przemysława Dąbkowskiego ... – S. 39.

⁶³ *Dąbkowski P.* Pierwsze dziesięciolecie Towarzystwa dla popierania nauki polskiej (1901–1910). – Lwów: nakł. Towarzystwa, 1911. – S. 40.

⁶⁴ *Korzon K.* Towarzystwo dla popierania nauki polskiej ... – S. 66.

⁶⁵ ЦДАЛ України, ф. 74 (Болезлав Ожехович, колекціонер творів мистецтв), оп. 1, спр. 3, арк. 1, 4–7, 14, 21; спр. 4, арк. 11; Документи, odnoszące się do fundacyj Bolesława Orzechowicza // Księga pamiątkowa ku czci Bolesława Orzechowicza. – Lwów: nakł. Towarzystwa dla Popierania Nauki Polskiej, 1916. – T. I. – S. XI.

⁶⁶ Dokumenty, odnoszące się do fundacyj Bolesława Orzechowicza ... – S. XV.

⁶⁷ Див.: Освальда Балзера przemówienie wygłoszone w Towarzystwie Naukowym we Lwowie w latach 1921–1932 / wydał P. Dąbkowski. – Lwów: nakł. Towarzystwa Naukowego, 1937. – S. 37, 41, 52, 67, 81, 90, 91, 95, 96.

⁶⁸ *Wojciechowski Z.* Oswald Balzer ... – S. 424.

⁶⁹ ЦДАЛ України, ф. 74, оп. 1, спр. 3, арк. 21; Przemówienie na Posiedzeniu Publicznym dnia 23 czerwca 1927 r. // Освальда Балзера przemówienie ... – S. 57.

⁷⁰ *Nowacki R.* Towarzystwo dla Popierania Nauki Polskiej we Lwowie 1901–1920 // Rocznik Lwowski. – Warszawa, 1995–1996. – S. 94; Przemówienie na Posiedzeniu Publicznym dnia 30 maja 1924 // Освальда Балзера przemówienie ... – S. 35.

⁷¹ *Wojciechowski Z.* Oswald Balzer ... – S. 424.

⁷² Ibid. – S. 425. Див. також: Przemówienie na Uroczystości nadania doktoratu prawa honoris causa Bolesławowi Orzechowiczowi dnia 12 grudnia 1923 // Освальда Балзера przemówienie ... – S. 29–33.

⁷³ Księga pamiątkowa ku czci Bolesława Orzechowicza. – Lwów: nakł. Towarzystwa dla Popierania Nauki Polskiej, 1916. –T. I–II. – 544 s., 661 s.

⁷⁴ ЦДІАЛ України, ф. 74, оп. 1, спр. 2, арк. 1–2; спр. 3, арк. 10; Przemówienie prof. dr. Przemysława Dąkowskiego ... – S. 42; Przemówienie na Posiedzeniu Publicznem dnia 22 czerwca 1928 // Oswalda Balzera przemówienie ... – S. 61.

⁷⁵ ЦДІАЛ України, ф. 74, оп. 1, спр. 4, арк. 1–3 зв.

⁷⁶ Przetworzenie Towarzystwa dla popierania nauki polskiej w Towarzystwo naukowe we Lwowie // Sprawozdania Towarzystwa Naukowego we Lwowie / pod red. P. Dąbkowskiego. – Lwów: nakł. Towarzystwa Naukowego, 1922. – T. I. – Zesz. 1. – S. 14.

⁷⁷ *Zaleska-Barczewska A.* Działalność naukowa i wydawnicza Archiwum we Lwowie ... – S. 63–64.

⁷⁸ *Maleczyński K.* Śp. Oswald Balzer jako prezes Polskiego Towarzystwa Naukowego we Lwowie // Sprawozdania Towarzystwa Naukowego we Lwowie / pod red. P. Dąbkowskiego. – Lwów: nakł. Towarzystwa Naukowego, 1933. – T. XIII. – S. VII.

⁷⁹ *Zaleska-Barczewska A.* Działalność naukowa i wydawnicza Archiwum we Lwowie ... – S. 64.

⁸⁰ *Pisulińska J.* Historycy i historia w lwowskich towarzystwach naukowych okresu międzywojennego // Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w. / pod red. J. Maternickiego i L. Zaskilniaka. – Rzeszów, 2007. – T. V. – S. 373.

⁸¹ ЦДІАЛ України, ф. 145, оп. 1, спр. 61, арк. 7 зв.–8; спр. 62, арк. 8 зв.; див. також: Sprawozdania Towarzystwa Naukowego ... – Lwów: nakł. Towarzystwa Naukowego, 1930. – T. X. – Zesz. 2. – S. 47, 93–96; – Zesz. 3. – S. 120, 137–138; Sprawozdania Towarzystwa Naukowego ... – Lwów: nakł. Towarzystwa Naukowego, 1931. – T. XI. – Zesz. 1. – S. 2, 13–15; – Zesz. 2. – S. 44, 66–69; – Zesz. 3. – S. 106, 112, 119–121; Sprawozdania Towarzystwa Naukowego ... – Lwów: nakł. Towarzystwa Naukowego, 1933. – T. XII. – Zesz. 1. – S. 3, 56–59; Sprawozdanie z działalności Archiwów Państwowych. Rok 1931 / oprac. W. Łopaciński // Archeion. – 1932. – T. 10. – Dział urzędowy. – S. 61

⁸² *Dąbkowski P.* Oswald Balzer. Życie i dzieła ... – S. 133.

⁸³ Najstarsza księga sądowa wsi Trześniowa 1419–1609 / wydała Helena Polaczkówna. – Lwów: nakł. Towarzystwa Naukowego, 1923. – 464 s.; *Ciara S.* Helena Polaczkówna ... – S. 59; Sprawozdanie Towarzystwa Naukowego ... – Lwów: nakł. Towarzystwa Naukowego, 1924. – T. IV. – Zesz. 1. – S. 2.

⁸⁴ *Szwagrzyk J.* Polskie Towarzystwo Heraldyczne // Słownik polskich towarzystw naukowych ... – S. 176, 177; див. також: *Tyszkowski K.* Lwowska kronika naukowa // Kwartalnik Historyczny. – 1925. – R. XXXIX. – S. 400.

⁸⁵ *Toczek A.* Lwów – historycy w działalności towarzystw naukowych miasta (1867–1918) ... – S. 222.

⁸⁶ *Masic P.* Польські наукові історичні товариства Львова останньої чверті XIX – 30-х років XX ст.: виникнення, розвиток та формування інтелектуального середовища: дис. ... канд. іст. наук. – Львів, 2009. – Додатки (додаток X. Список членів (Польського) геральдичного товариства (1908–1913, 1925–1937 pp.)). – С. 224, 253.

⁸⁷ ЦДІАЛ України, ф. 145, оп. 1, спр. 61, арк. 7 зв.; Sprawozdanie z działalności Archiwów Państwowych. Rok 1931 ... – S. 61.

⁸⁸ ЦДІАЛ України, ф. 145, оп. 1, спр. 62, арк. 8.

⁸⁹ *Ciara S.* Helena Polaczkówna (1881–1942) ... – S. 56; *Mameczak-Gadkowska I.* Archiwa Państwowe w II Rzeczypospolitej. – Poznań, 2006. – S. 87; Protokół posiedzeń VI Sesji Rady Archiwalnej 19–20 grudnia 1928 r. Załączniki // Archeion. – 1929. – T. 5. – Dział urzędowy. – S. 20.

⁹⁰ ЦДІАЛ України, ф. 145, оп. 1, спр. 59, арк. 8; *Kaput W.* Polaczkówna Helena Maria Franciszka (1881–1942) // *Słownik biograficzny archiwistów polskich*. T. 1. (1918–1984) / oprac. M. Bielińska, I. Janusz-Biskupowa. – Warszawa-Łódź, 1988. – S. 171; *Sprawozdanie z działalności Archiwów Państwowych. Rok 1929 / pod redakcją W. Łopacińskiego // Archeion*. – 1930. – T. 6–7. – Dział urzędowy. – S. 142.

⁹¹ Rkps Ossolińskich. Sygnatura 7709/III. (Biblioteka Narodowa w Warszawie. Ms. 31773). S. 256; *Масук Р.* Польські наукові історичні товариства Львова ... – С. 164, 165; Там само. Додатки (додаток X). – С. 215, 229; *Przemówienie doc. dr. Heleny Polaczkówny, kustosa archiwum Państwowego // Pamięci Oswalda Balzera*. – Lwów, 1934. – S. 54; *Pyter M.* Oswald Balzer i jego szkoła historyczno-prawna. – Lublin, 2010. – S. 331;

⁹² *Масук Р.* Польські наукові історичні товариства Львова ... – С. 164; Там само. Додатки (додаток X) ... – С. 224, 254.

⁹³ Див.: *Tyszkowski K.* Lwowska kronika naukowa ... – S. 400.

⁹⁴ *Zaleska-Barczewska A.* Działalność naukowa i wydawnicza Archiwum we Lwowie ... – S. 66.

⁹⁵ *Ciara S.* Antoni Prochaska (1852–1930) ... – S. 232, 233; *Hejnosz W.* Ś. p. Dr. Antoni Prochaska ... – S. 977.

⁹⁶ Rkps Ossolińskich. Sygnatura 7708/III. (Biblioteka Narodowa w Warszawie. Ms. 31772). S. 263; Sygnatura 7709/III. (Ms. 31773). S. 256

⁹⁷ Rkps Ossolińskich. Sygnatura 7708/III. (Biblioteka Narodowa w Warszawie. Ms. 31772). S. 317; Sygnatura 7709/III. (Ms. 31773). S. 256

⁹⁸ *Balzer O.* Genealogia Piastów. – Kraków: nakł. Akademii Umiejętności, 1895. – XV, 575 s.; ЦДІАЛ України, ф. 55 (Архів Давніх актів міста Львова), оп. 1, спр. 69, арк. 3; Rkps Ossolińskich. Sygnatura 7709/III (Biblioteka Narodowa w Warszawie. Ms. 31773). – S. 257.

⁹⁹ *Sprawozdanie Towarzystwa Naukowego we Lwowie / pod red. P. Dąbkowskiego sekretarza generalnego*. – Lwów: nakł. Towarzystwa Naukowego, 1924. – T. I. – Zesz. 2. – S. 114.

¹⁰⁰ *Ciara S.* Helena Polaczkówna (1881–1942) ... – S. 62; *Sierżęga P.* Kazimierz Tyszkowski (1894–1940) ... – S. 304.

¹⁰¹ *Zaleska-Barczewska A.* Działalność naukowa i wydawnicza Archiwum we Lwowie ... – S. 66.

¹⁰² *Turoń B.* Prowesor Karol Maleczyński jako archiwista // *Archeion*. – 1969. – T. 51. – S. 140.

¹⁰³ ЦДІАЛ України, ф. 145, оп. 1, спр. 257, арк. 136, 138 зв.; Rkps Ossolińskich. Sygnatura 14968/III. (Biblioteka Narodowa w Warszawie. Ms. 69780). – S. 87; *Protokół posiedzeń VI Sesji Rady Archiwalnej ...* – S. 20.

¹⁰⁴ *Heck R.* Maleczyński Karol (1897–1968) // *Słownik biograficzny archiwistów polskich*. T. 1. (1918–1984) / oprac. M. Bielińska, I. Janusz-Biskupowa. – Warszawa-Łódź, 1988. – S. 132.

¹⁰⁵ *Maleczyński K.* Archiwa włoskie // *Archeion*. – 1929. – T. 5. – S. 1–30.

¹⁰⁶ ЦДІАЛ України, ф. 145, оп. 1, спр. 60, арк. 7 зв.; *Archiwum Akt Nowych w Warszawie. Zespół 14 (Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie 1917–1939)*. Sygn. 5088 (Akta osobowe. Helena Polaczkówna). S. 1; *Ciara S.* Helena Polaczkówna (1881–1942) ... – S. 62; *Kaput W.* Polaczkówna Helena Maria Franciszka ... – S. 170; *Sprawozdanie z działalności Archiwów Państwowych. Rok 1930 / pod red. W. Łopacińskiego // Archeion*. – 1931. – T. 9. – Dział urzędowy. – S. 110.

¹⁰⁷ *Nowacki R.* Oswald Balzer – dyrektor Archiwum akt grodzkich i ziemskich we Lwowie ... – S. 62.

¹⁰⁸ Ibid.; *Pyter M.* Oswald Balzer i jego szkoła historycznoprawna ... – S. 331.

¹⁰⁹ Rkps Ossolińskich. Sygnatura 7708/III. (Biblioteka Narodowa w Warszawie. Mf. 31772). S. 275, 325, 341; Sygnatura 7709/III. (Mf. 31773). – S. 256

¹¹⁰ *Tyszkowski K.* Kronika naukowa // Kwartalnik Historyczny. 1924. R. XXXVIII. – S. 563.

¹¹¹ Rkps Ossolińskich. Sygnatura 7708/III. (Biblioteka Narodowa w Warszawie. Mf. 31772). S. 367; *Ciara S.* Archiwa a uniwersytety w Krakowie i Lwowie w latach 1877/78–1918. Warszawa, 2002. S. 33; *Dąbkowski P.* Oswald Balzer. Życie i dzieła ... – S. 100.

¹¹² ЦДАЛ України, ф. 309 (Наукове Товариство ім. Т. Шевченка, м. Львів), оп. 1, спр. 372, арк. 15; спр. 411, арк. 34; *Кришталович У.* Бальцер Освальд Мар'ян // Українські архівісти (XIX–XX ст.): Бібліографічний довідник. Упоряд.: І. Б. Матяш, С. Л. Зворський, Л. Ф. Приходько та ін. – К., 2007. – С. 44.

¹¹³ *Sierżęga P.* Kazimierz Tyszkowski ... – S. 133.

¹¹⁴ Rkps Ossolińskich. Sygnatura 7708/III. (Biblioteka Narodowa w Warszawie. Mf. 31772). – S. 337, 351; Sygnatura 7709/III. (Mf. 31773). – S. 254.

¹¹⁵ ЦДАЛ України, ф. 145, оп. 1, спр. 94, арк. 2–6

¹¹⁶ Protokół posiedzeń VI Sesji Rady Archiwalnej ... – S. 11, 21–22; Przemówienie prof. dr. Przemysława Dąkowskiego ... – S. 35.

¹¹⁷ *Ciara S.* Antoni Prochaska (1852–1930) ... – S. 233; *Hejnosz W.* Ś. p. Dr. Antoni Prochaska ... – S. 977; *Motylewicz J.* Środowisko historyczne archiwów lwowskich ... – S. 128.

¹¹⁸ *Гошко Т.* Нариси з історії магдебурзького права в Україні ... – С. 242; *Ciara S.* Helena Polackówna (1881–1942) ... – S. 63; *Kaput W.* Polackówna Helena Maria Franciszka ... – S. 172.

Рассмотрены отдельные аспекты научной деятельности сотрудников Земского архива во Львове (О. Бальцера, А. Прохаски, Г. Полячкивны, К. Малечинского, В. Гейноша) – преподавательскую работу в университетах и сотрудничество с научными институтами. Особое внимание уделено участию архивистов в работе Исторического общества, Общества поддержки польской науки, Научного общества во Львове, Академии наук в Кракове и Геральдического общества во Львове.

Ключевые слова: Земский (Бернардинский) архив; архивисты; преподавательская деятельность; университет; научные общества.

The article describes some aspects of the scientific work of the employees of the County Archives in Lviv City (O. Baltser, A. Prohaska, H. Polyachkivna, K. Malechyn'skyi, V. Heinosh) – the educational work in the universities and collaboration with the scientific institutions. The main attention is given to the participation of the archivists in the activity of the Historical Society; the Society on the support of the Polish science; the Scientific Society in the Lviv City; the Academy of Sciences in Krakow and the Heraldry Society in Lviv.

Keywords: County (Bernardine) Archives; the archivists; the educational work; the university; the scientific societies.